

Шифр: «Волонтерський рух»

НАУКОВА РОБОТА

на тему «Удосконалення організації волонтерського руху як форми самоорганізації населення у вирішенні нагальних проблем громади»

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ ЯК ФОРМИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ	6
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СПІВПРАЦІ ДЕПАРТАМЕНТУ СОЦІАЛЬНОЇ ТА МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ТА ВОЛОНТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ВІННИЧЧИНІ	11
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ У ВИРІШЕННІ НАГАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ГРОМАДИ	20
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Волонтерська діяльність є основою побудови та ефективного розвитку громадянського суспільства. Вона втілює в себе найшляхетніші прагнення людства – бажання миру, свободи, безпеки та справедливості для усіх людей. І тому держава спільно з недержавними утвореннями повинна сприяти всебічному розвитку волонтерського руху.

Україна як член міжнародного співтовариства проводить послідовну політику у сфері волонтерської діяльності, сприяє роботі у сфері соціального розвитку та прав людини на основі комплексного підходу, дотримання принципів демократії, рівності, недискримінації, миру, соціальної справедливості. З урахуванням традиційних цінностей українського суспільства, держава покликана спрямовувати зусилля на забезпечення повного й рівного здійснення законних прав та інтересів малозабезпеченими, безробітними, багатодітними, безпритульними, особами, що потребують соціальної реабілітації, хворими, інвалідами, самотніми, людьми поважного віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги.

Вагомий внесок у становлення теорії волонтерства, розробку його теоретичних та методологічних засад зроблено українськими (О. Безпалько, І. Зверева, Н. Заверико, Г. Лактіонова, Л. Міщик, І. Мигович, С. Пальчевський, В. Петрович, Ю. Поліщук, А. Рижанова, М. Тименко) й зарубіжними (Р. Лінч, С. Маккарлі (США), Л. Питка, Є. Матерна (Польща)) дослідниками, які визначили сутність, ознаки, особливості, напрями та принципи волонтерської роботи.

Для нашої країни волонтерська діяльність є надзвичайно актуальною та важливою. Революція Гідності і спричинені нею події в Україні призвели до суттєвих змін в українському суспільстві. Зокрема, внаслідок низки чинників,

передусім зовнішньої агресії Російської Федерації проти України, територіальної анексії та окупації частини територій, українське громадянське суспільство продемонструвало здатність до консолідації та мобілізації, взяли на себе вирішення найбільш гострих проблем.

Гіпотеза дослідження: можливість збільшення частки студентів, які займаються волонтерською діяльністю; а також збільшення частки хлопців-волонтерів; можливість популяризації серед молоді тієї сфери волонтерства, яка відповідає колу їх інтересів та зацікавлень.

Метою дослідження є виявлення шляхів вдосконалення організації волонтерського руху у вирішенні нагальних проблем громади.

Для досягнення поставленої мети потрібно провести аналіз розвитку волонтерського руху на Вінниччині та дослідити співпрацю Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької ОДА з волонтерськими організаціями. Для досягнення мети були поставлені *наступні завдання:*

- виявити передумови виникнення волонтерської праці як форми самоорганізації населення;
- проаналізувати основні теоретико-методологічні підходи до вивчення добровільної праці;
- визначити специфіку, функції та сфери діяльності волонтерських організацій;
- проаналізувати перспективи та проблеми подальшого успішного розвитку діяльності волонтерських організацій на Вінниччині.

Об'єктом дослідження є волонтерський рух, як форма самоорганізації населення.

Предметом дослідження наукової роботи є процес розвитку волонтерського руху на Вінниччині.

Для вирішення поставленої мети та завдань було використано ряд *методів дослідження:* порівняльний аналіз і синтез для концептуалізації понять волонтерства, волонтерської діяльності, волонтерських організацій та принципів їх функціонування, історичний метод; моніторинг наявних даних для

визначення стану проблеми, контент-аналіз наявних статей по даній тематиці, системний та логіко-структурний метод.

Наукова новизна результатів, одержаних в науковій роботі:

- поглиблено визначення поняття «волонтерство», «волонтерський рух» в контексті вирішення місцевих проблем громади;

- вперше було проведено наукове дослідження співпраці Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької ОДА та волонтерських організацій та напрацьовано відповідні рекомендації;

- набули подальшого розвитку положення щодо перспектив удосконалення діяльності волонтерських організацій, шляхом проведення кампаній з популяризації волонтерського руху; організації тренінгової діяльності, оскільки часто волонтерський рух організовується ентузіастами, котрі не завжди спроможні ефективно координувати волонтерів та впроваджувати якісний менеджмент в організації; впровадження паспорта волонтера.

Теоретична цінність роботи полягає у аналізі та узагальненні основних принципів волонтерства, у більш поглибленому розумінні його впливу на розвиток демократичного суспільства та вирішення місцевих проблем.

Практична цінність дослідження полягає у розкритті рівня залученості студентів до волонтерської діяльності, можливістю подальшої розробки проблематики, керуючись отриманими даними, які висвітлюють студентську спільноту як особливу категорію населення України. Подальше залучення молоді до волонтерства та ефективного координування волонтерської роботи для вирішення проблем місцевого значення на засадах гуманного ставлення до людини.

Наукова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та додатків. Список джерел включає 32 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ ЯК ФОРМИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

У наш час Україна перебуває на шляху становлення демократичної держави. Розвиток волонтерського руху є одним із найважливіших складників цього процесу. Адже, демократія базується на взаємодії соціальних інститутів, політики та громадянського суспільства.

Розгляд проблем розвитку волонтерського руху, а також формування громадянського суспільства розглядалися та аналізувалися вітчизняними й зарубіжними науковцями, серед яких О. Безпалько, П. Будич, Г. Вишлінський, Д. Горелов, В. Дементьєв, О. Корнієвський, Л. Кудринська, Д. Міханчук, В. Назарук, К. Павлюк, Ю. Семенова, І. Тохтарова, М. Чухрай та інші.

Важливість самоорганізації народу в екстремальних умовах сьогодення і здатність об'єднуватися у волонтерські рухи виходить на перший план і набуває особливого значення.

У сучасних умовах становлення та розвитку громадянського суспільства в Україні однією з важливих форм соціальної активності, де людина може реалізувати себе як особистість, є волонтерство. Воно втілює найшляхетніші прагнення людства – прагнення миру, свободи, безпеки та справедливості серед усіх представників суспільства.

У розвинутому громадянському суспільстві волонтерські об'єднання виконують роль посередника між громадськістю та державою, забезпечуючи громадський контроль над усіма гілками влади.

Рівень розвитку громадянського суспільства в країні, як сфери соціальних відносин засвідчує рівень уваги до волонтерства. Українці активно самоорганізуються під тиском серйозних викликів сучасності.

Український народ після активного волевиявлення в 1991 році свого прагнення жити в незалежній, самостійній державі одержав унікальну

можливість утвердити себе серед розвинутих цивілізованих країн світу. Сьогодні в Україні зароджується демократичне суспільство, яке має базуватися на принципах свободи, творчості й гуманізму. Формальні державні структури не в змозі реагувати на всі запити суспільства, тому особливої ваги набуває громадський рух. Кожну людину, яка не є байдужою до того, що відбувається в суспільному житті її міста, села, області, можна вважати потенційним волонтером. [28]

Волонтерство – це фундамент громадянського суспільства. Без участі волонтерів важко уявити громадські організації й благодійність загалом, без них унеможлиблюється якісний суспільний контроль за діями влади та бізнесу. Без волонтерів бракує енергії для будівництва суспільства, не вистачає сил і часу на людей, які потребують допомоги, не достатньо творчого потенціалу для розв’язання соціальних проблем.[10]

Слово «волонтер» походить від французького – «volontaire», англійського – «volunteer», які є похідними від латинського – «voluntarius», що в дослівному перекладі означає «доброволець», «бажаючий». У Законі України «Про волонтерську діяльність» визначено, що волонтер – це фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги. [28]

Основними принципами, на яких ґрунтується волонтерська діяльність, є такі: гуманність, рівність, законність, добровільність, безоплатність і неприбутковість. Часто в науковій літературі вказують альтруїстичне бажання допомогти іншим, але поряд із цим є потреба в спілкуванні, саморозвитку, набутті професійних знань і навичок. Допомагаючи іншим, волонтери стають упевненими у своїх силах, здібностях, опановують нові навички та встановлюють нові соціальні контакти [32].

Для України, як і для всього світу, волонтерство є актуальним і важливим із різних причин (рис. 1.1):

Рисунок 1.1 – Актуальність волонтерства

* підготовлено автором на основі [10]

На нашу думку, волонтерський рух – це процес добровільного об’єднання людей з метою надання допомоги іншим людям у вирішенні соціальних, матеріальних і психологічних потреб, як місцевого так і національного, міжнаціонального масштабу [32].

Швидкого розвитку волонтерський рух набув під час Революції Гідності та після початку російської агресії щодо України. У цей час міжнародні експерти констатують, що в жодній країні світу не зафіксовано такого потужного волонтерського руху, як в Україні.

У 2014 році волонтерський рух в Україні за поширенням став показовим виявом громадської самоорганізації. Серед волонтерів – люди різного віку та суспільного прошарку.

Так, за даними соціологічного дослідження, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва спільно з КМІС, 32,5% українців лише протягом травня-вересня 2014 року мали досвід переказів коштів на

рахунки української армії. Ще 23% громадян скористалися допомогою благодійних фондів і волонтерських організацій, передавши кошти, речі та продукти саме через ці громадські інституції. 9% громадян брали участь у магазинних акціях, купивши товари за списками для потреб армії та передавши їх волонтерам. Особисто допомагали вимушеним переселенцям речами і грошима 7% українських громадян. Безпосереднім збором коштів, ліків, речей і доставкою їх у зону проведення антитерористичної операції далі – АТО) займались 3% українців. 32,5% українців особисто переказали свої кошти на рахунки української армії. [29]

Зростання активності волонтерського руху у цей період було зумовлене двома основними факторами (рис. 1.2) :

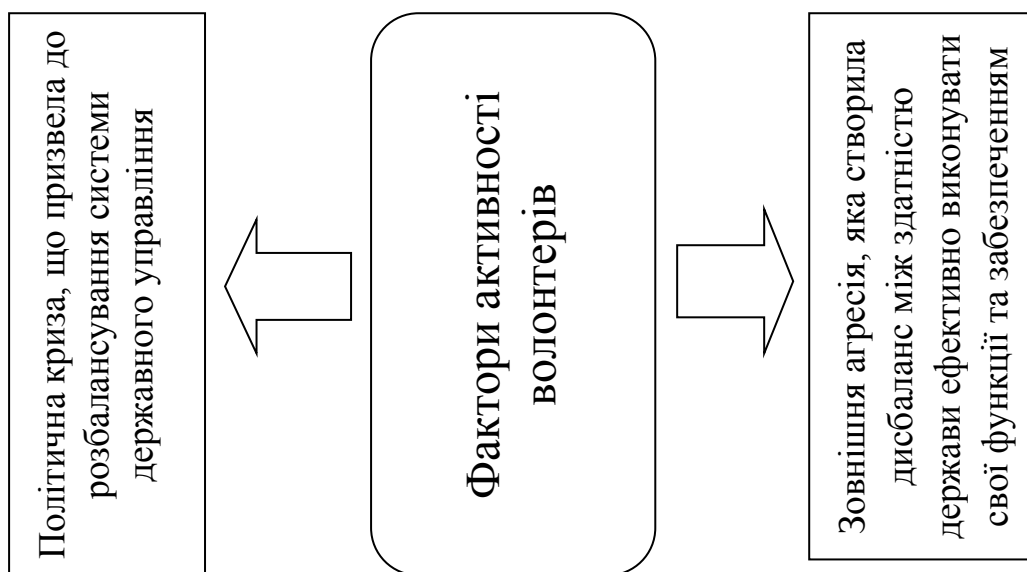

Рисунок 1.2 – Фактори активності волонтерського руху в Україні

Події, пов’язані із сепаратистськими рухами на Півдні та Сході України, позначилися на конструкції волонтерської діяльності й умовах її здійснення: змінено акцент із допомоги цивільному населенню на постачання всього необхідного для проведення АТО.[5] Найбільш ефективний внесок до посилення обороноздатності держави волонтерський рух зробив саме на початку військових дій у Донецькій і Луганських областях, коли забезпечення

державою силових підрозділів здійснювалося повільно, не вистачало елементарних систем захисту, обмундирування та продовольства. За лічені місяці волонтерські ініціативи перетворилися в потужні організації, діяльність яких була спрямована на забезпечення майже всього спектру потреб як силових структур, так і громадян, котрі постраждали від військових дій. Вирішальну роль у цьому процесі відіграли два фактори: патріотичне піднесення в суспільстві, що призвело до появи безпрецедентної кількості волонтерів і благодійників; менеджерські якості керівників волонтерських організацій.[6] Серед найбільш помітних організацій необхідно виділити волонтерське об'єднання «Народний тил», що включає «Колеса народного тилу» (постачання машин до АТО), «Медичний народний тил» (постачання ліків), Help Army, «Крила Феніксу», «Армію SOS», «Народний проект», Волонтерську сотню.

Отже, дослідивши розвиток волонтерського руху в громадянському суспільстві, можемо стверджувати, що на теперішній день волонтерський рух набув вагомій значимості в громадянському суспільстві, оскільки розвиток волонтерського руху сприяє становленню демократичної держави й вирішенню проблем сьогодення. Волонтерський рух згуртовує громадянське суспільство, яке бере на себе відповідальність за розвиток подій, пов'язаних із Євромайданом у країні та військовими діями, на теренах України. За незначний проміжок часу волонтерство перетворюється в потужні організації, діяльність яких спрямована на надавання медичної, психологічної, правозахисної допомоги українським військовим, пораненим, сім'ям загиблих і переселенцям.[31]

Також визначено, що волонтерський рух є одним із видів самоорганізації народу та має значний вплив на формування громадянського суспільства в Україні, можна стверджувати, що з розвитком волонтерського руху активно розвивається громадянське суспільство. Отже, українське суспільство повинно розвивати міцний фундамент, такий як волонтерство, щоб об'єднатися і стати поштовхом для побудови громадянського суспільства й розвитку демократичної країни.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СПІВПРАЦІ ДЕПАРТАМЕНТУ СОЦІАЛЬНОЇ ТА МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ТА ВОЛОНТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ВІННИЧЧИНІ

Департамент соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної державної адміністрації (далі – Департамент) є структурним підрозділом Вінницької обласної державної адміністрації, підпорядковується голові облдержадміністрації, а також підзвітний і підконтрольний Міністерству соціальної політики України (далі – Мінсоцполітики) та Міністерству молоді та спорту України (далі – Мінмолодьспорт).

Департамент функціонує на основі Положення затвердженого розпорядженням голови облдержадміністрації від 03 грудня 2015 року № 739 (у редакції розпорядження голови облдержадміністрації від 12 лютого 2018 року № 109). (Додаток А)

Департамент у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, наказами Мінсоцполітики, Мінмолодьспорту, інших центральних органів виконавчої влади, розпорядженнями голови облдержадміністрації, іншими актами законодавства, а також Положенням про діяльність.

Структура Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької ОДА наведена на рис.2.1

Рисунок 2.1 – Структура Департаменту соціальної та молодіжної політики
Вінницької ОДА

Штатний розпис та кошторис Департаменту затверджує голова облдержадміністрації за пропозиціями директора Департаменту відповідно до Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 року № 228.

Хочемо звернути окрему увагу на відділ молодіжної політики та зв'язку з громадськими організаціями Департаменту соціальної та молодіжної політики, адже одним із пріоритетів Стратегії регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року визначено розвиток людського ресурсу. Основою для формування та накопичення такого ресурсу є молодь: кожний третій житель області - це молода людина віком від 14 до 35 років, молодь - найбільш активна, креативна та мобільна частина населення області спроможна зробити розвиток області стабільним.

На Вінниччині мешкає 468,2 тис. молодих людини, що становить 29,6 відсотків від загальної кількості населення області. У сільській місцевості проживає 46 відсотків молодих людей. Протягом останніх трьох років кількість населення області віком від 14 до 35 років скоротилася на 23 тис. 452 осіб.

Для ефективного впровадження молодіжної політики у Вінницькій області діє «Обласна цільова соціальна програма «Молодь Вінниччини» на 2016-2020 роки». Метою Програми є розширення можливостей розвитку потенціалу молоді як значної частини людського ресурсу Вінниччини для її активної участі у всіх сферах життя області.

Ресурсне забезпечення Обласної цільової соціальної програми «Молодь Вінниччини» на 2016-2020 роки наведе у табл.2.1

Таблиця 2.1 – Ресурсне забезпечення Обласної цільової соціальної програми «Молодь Вінниччини» на 2016-2020 р.р., тис.грн.

Обсяг коштів, які залучені на виконання Програми	2016 р	2017 р	2018 р	2019 р	2020 р	Всього витрат на виконання Програми
Обсяги ресурсів всього, в тому числі:	4917,6	5456,1	6581,7	7478,0	8683,2	33308,6
<i>Обласний бюджет</i>	<i>2037,1</i>	<i>2083,7</i>	<i>2391,9</i>	<i>3118,7</i>	<i>3597,4</i>	<i>13228,8</i>
<i>Районні(міські) бюджети</i>	<i>2150,5</i>	<i>2462,4</i>	<i>3029,8</i>	<i>3098,8</i>	<i>3594,9</i>	<i>143228,8</i>
<i>Кошти небюджетних джерел</i>	<i>730,0</i>	<i>910,0</i>	<i>1160,0</i>	<i>1356,5</i>	<i>1586,9</i>	<i>5743,4</i>

Одним із важливих напрямів діяльності Програми є сприяння діяльності органів студентського самоврядування та Студентської ради Вінниччини.

Студентська рада Вінниччини (далі – Студентська рада) – є консультативно-дорадчим органом при голові облдержадміністрації.

Мета роботи Студентської ради – забезпечення ефективного механізму взаємодії студентства з органами влади, підтримка реалізації їх ідей та вирішення актуальних проблем, розвиток учнівського/студентського самоврядування.

Студентська рада здійснює комунікацію зі студентством області переважно через органи учнівського/студентського самоврядування відповідного навчального закладу.

Студентська рада керується у своїй діяльності Конституцією України, рішенням Міністерства освіти та науки України, Законами України, рішеннями обласної Ради, розпорядженнями голови облдержадміністрації та Положенням Студентської ради.

Голова Студентської ради інформує голову облдержадміністрації та щорічно звітує перед Департаментами соціальної і молодіжної політики, освіти і науки про виконання Студентською радою покладених на неї повноважень, вносить пропозиції з питань удосконалення роботи Студентської ради та її взаємодії з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, установами, навчальними закладами.

Студентська рада при здійсненні своїх повноважень взаємодіє з відповідними структурними підрозділами облдержадміністрації, райдержадміністраціями, виконкомами міських рад міст обласного значення, іншими органами влади, установами, закладами, організаціями.

Для формування складу Студентської ради Департамент соціальної та молодіжної політики облдержадміністрації спільно з діючою Президією Студентської ради не пізніше ніж за 60 календарних днів до визначеної дати проведення звітно-виборчої конференції утворює робочу групу.

Учнівським/студентським самоврядуванням навчальних закладів: вищої освіти (інститути, університети), фахової передвищої освіти (коледжі й технікуми), професійно-технічної освіти розповсюдити форму заявки кандидатів до Студентської ради, розроблену Департаментом соціальної та молодіжної політики облдержадміністрації.

Вимоги до делегата:

- учень/студент денної форми навчання;
- період навчання складатиме не менше одного календарного року;
- є діючим членом учнівського/студентського самоврядування навчального закладу;

Для здійснення підготовки, попереднього розгляду питань та організації роботи за окремими напрямками, віднесеними до повноважень

учнівського/студентського самоврядування, у Студентської ради створюються виконавчі органи - комітети.

1) Комітет освітньої-правової діяльності – наукові проєкти, тренінги, семінари, конференції щодо захисту прав студентів, підвищення правової освіти та культури учнівської/студентської молоді тощо. Стажування у Департаменті освіти і науки облдержадміністрації та Департаменті цивільного захисту облдержадміністрації.

2) Комітет культурно-масової роботи – організація студентського дозвілля та сприяння реалізації інтересів молоді шляхом створення гуртів, товариств (проведенням мистецьких вечорів, розважальних конкурсів, спортивних заходів, дискотек тощо). Стажування в Управлінні культури і мистецтв облдержадміністрації, Управлінні фізичної культури та спорту облдержадміністрації.

3) Комітет із соціальних питань – залучення молоді до організації та проведення заходів благодійного, соціального, екологічного, патріотичного змісту тощо. Стажування в Департаменті соціальної та молодіжної політики, Службі у справах дітей облдержадміністрації, Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації, Управлінні у справах національностей та релігій облдержадміністрації, Департаменті агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів облдержадміністрації.

4) Комітет з міжнародної діяльності – долучення студентства Вінниччини до міжнародних студентських організацій, сприяння міжнародній співпраці та обміну студентів, сприяння отриманню та участь в реалізації грантів міжнародних фондів тощо. Стажування у Департаменті міжнародного співробітництва та регіонального розвитку облдержадміністрації, Департаменті фінансів облдержадміністрації.

За 2 роки існування Студентська рада Вінниччини продемонструвала успішний приклад співпраці між молоддю та органами державної влади. Молоді люди мають нагоду стажуватись в профільних департаментах та

структурах облдержадміністрації, реалізовувати власні проєкти, захищати свої права та пам'ятати про обов'язки.

Важливим здобутком Студентської ради є те, що консультативно-дорадчий орган об'єднує молодь з усієї області: заклади вищої освіти (інститути, університети), заклади фахової передвищої освіти (коледжі, технікуми), заклади професійно-технічної освіти. Саме це об'єднання дає можливість говорити про проблеми, які є не тільки в університетах, але й коледжах та училищах та сприяє тому, аби швидше знаходити шляхи рішення цих проблем. Лише за 2019 рік завдяки роботі Студентської ради Вінниччини з'явилося 5 нових приміщень для органів студентського самоврядування. Приміщення та якісна матеріально-технічна база - це базові елементи для ефективної роботи ОСС, проте, на жаль, в деяких навчальних закладах за це потрібно боротися з адміністрацією закладу, саме в такі моменти Студентська рада приходиться на допомогу.

Ще одним здобутком Студентської ради є потрапляння в «Каталог кращих практик молодіжної роботи в Україні 2018», - увійшовши в 50-ку найкращих ми показали, що діяльність консультативно-дорадчих органів ефективно впливає на розвиток молодіжної політики в Україні.

Проте, це не було б можливо без якісної співпраці на усіх рівнях. Завдячуючи підтримці Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької ОДА Студентська рада (далі – СРВ) має можливість швидко розвиватись та набирати оберти. Завдяки підтримці Вінницької облдержадміністрації ми маємо чудовий діалог між молоддю та владою області, налагоджується міжнародне співробітництво та обмін проєктами.

Активну увагу СРВ приділяє соціальним питанням, саме зрозумівши попит молоді на соціальні ініціативи 13 лютого 2019 була створена Студентська Академія Волонтеріату (далі - САВ).

Розказавши свою ідею про створення такого об'єднання в соціальних мережах, на першу зустріч Академії прийшло близько 70-ти амбітних молодих людей, і уже 14 лютого розпочалася підготовка до першого благодійного

заходу «Місце щасливих дітей». Однак, варто зауважити, що до заходу долучилася переважна кількість дівчат, тому надалі варто поширювати інформацію про діяльність волонтерської організації в контексті дотримання гендерної рівності. А саме, популяризувати залучення також молодих активних юнаків, які мають амбіції змінити світ на краще та зробити його добрішим. Також залучення хлопців варто активізувати при організації спортивних, тематичних та інших масових заходів.

Проект «Місце щасливих дітей» мав на меті збір коштів 2-річній дівчинці Меланії Монастирській, яка має нейробластому 4 стадії. Згодом формат благодійного фестивалю «Місце щасливих дітей» став систематичним в Академії і одним із найулюбленіших проектів, він являє собою сімейний формат заходу, більш ніж десять різних творчих та спортивних майстер-класів, концерт та кіно під відкритим небом.

Благодійність — це не єдина складова роботи Студентської Академії Волонтеріату. Основні напрями діяльності організації наведені на рис.2.2

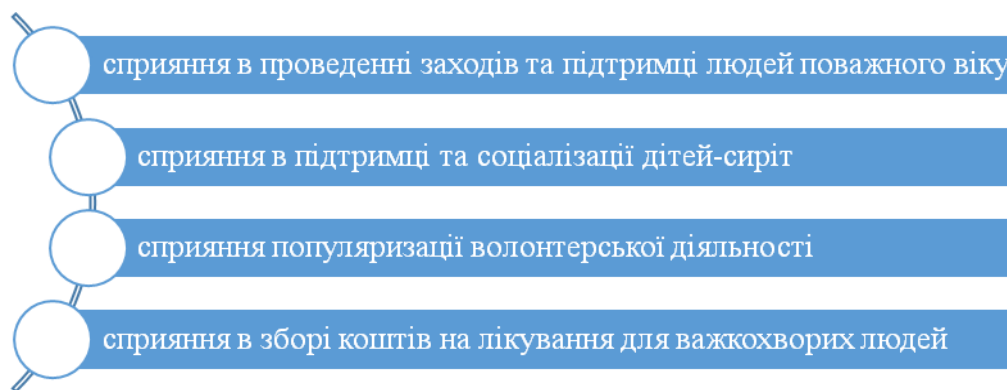

Рисунок 2.2 – Основні напрями діяльності Студентської Академії Волонтеріату

Зараз команда Академії налічує близько 50 активних представників, які навчаються в різних ЗВО та живуть у різних містечках і селах, проте разом – це сильна та потужна команда. Представники Академії неодноразово відвідували дитячі будинки та пансіонати для людей поважного віку з концертною програмою, майстер-класами. Просто спілкуючись, дарувати своє тепло.

Головне в таких поїздках – це розуміння того, що спілкування та тепло – набагато цінніші куплених цукерок чи печива!

У Студентській Академії Волонтеріату також є проєкт з популяризації читання. Члени Академії відвідували сільські школи, віддалені від Вінниці, і дарували їм нові книги в бібліотеки та проводили лекції з академічної доброчесності. Завозили також книги в дитячі будинки.

27 жовтня 2019 року Студентська Академія Волонтеріату організувала Vinnytsia Fantasy Fest, який мав дві мети: популяризацію читання, особливо в жанрі фантастики, і збір коштів Мілані Монастирській. Фестиваль мав локацію «книжкова барахолка», було продано майже сотню книг. На фестиваль завітали як молодь, так і сім'ї з маленькими дітками й також дорослі люди. Завдяки барахолці та виготовленню (і продажу) екосумок вдалося зібрати 6006 гривень .
(Додаток Б)

Учасників Студентської Академії Волонтеріату хвилюють питання з усіх сфер суспільного життя Вінниччини. Наприклад, вони долучались до всеукраїнського проєкту «Місто професій». Для маленьких діток була встановлена локація, на якій члени академії показували й пояснювали, що таке волонтерство. Показували як сортувати сміття, допомагати тваринкам та багато чого іншого. Дуже важливо зацікавити діток і допомогти прищепити любов до добрих справ ще з маленького віку.

Також цього літа представники Академії мали нагоду волонтерити на більш ніж п'яти всеукраїнських проєктах для молоді, кожен з яких об'єднував понад сотню молодих людей. САВ активно співпрацює з Департаментом соціальної та молодіжної політики Вінницької ОДА, вдається організовувати спільні великі форуми для молоді або долучатись до тих, які організовує Департамент.

Близько 9 місяців Академія діяла лише як об'єднання молоді, не маючи юридичного статусу, проте це гарний приклад того, як громадянське суспільство в Україні може самоорганізуватись та творити зміни на місцях в своїх громадах.

Лише 6 жовтня було прийняте рішення утворити громадську організацію «Студентська Академія Волонтеріату», метою діяльності якої є об'єднання добровільних зусиль небайдужих членів суспільства задля позитивних змін у регіоні. (Додаток В)

Громадська організація «Студентська Академія Волонтеріату» є добровільним об'єднанням фізичних осіб, створеним для здійснення та захисту прав і свобод людини та громадянина, задоволення суспільних, зокрема, економічних, соціальних, культурних, освітніх та інших інтересів своїх членів та/або інших осіб.

Головною метою Організації є здійснення та захист прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів, об'єднання добровільних зусиль небайдужих членів суспільства задля позитивних змін у регіоні та популяризація волонтерського руху.

Отже, волонтерський рух на Вінниччині лише починає активно розвиватись. ГО «Студентська Академія Волонтеріату» - перша молодіжна організація, яка об'єднує натхненників волонтерського руху. Завдяки ефективній співпраці з Департаментом соціальної та молодіжної політики ОДА, за рік існування вдалося реалізувати низку важливих проєктів, якісно продемонструвати себе у ЗМІ та в молодіжному середовищі. Проте, оскільки організація доволі молода, ще справді є куди рости та вдосконалюватись.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ У ВИРІШЕННІ НАГАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ГРОМАДИ

Створення ГО «Студентська Академія Волонтеріату», яка об'єднує активних та прогресивних волонтерів зі всієї області якісно впливає на розвиток регіону. У потужних економіках світу волонтери завжди є надійним плечем для держави і негативна динаміка приросту кількості людей так чи інакше задіяній у волонтерських проектах є часто приводом для схвильованих публікацій в ЗМІ.

Наприклад, станом на 2015 рік в Австралії 31% населення час від часу беруть участь у волонтерських проектах і там серйозно занепокоєні падінням цього показника на 5% за останні чотири роки. В Канаді кількість волонтерів – 44 % (станом на 2013 рік), у США – 25.3 %, згідно останнього перепису у 2014 році в Україні цей показник оцінюється у 23% згідно дослідження GFK Ukraine проведеного на замовлення ООН в Україні у 2014 році.

Сьогодні волонтерів більш ніж зі 100 країн світу об'єднано в глобальний світовий рух, який стає все більш впливовим. Так, в США кількість волонтерів складає близько 60% серед жінок, які присвячують волонтерській діяльності в середньому 3,4 год. на тиждень, та близько 50% серед чоловіків (3,6 годин на тиждень). Громадяни Канади працюють волонтерами в середньому 191 годину на рік, що є еквівалентом 578 000 робочим місцям з повною зайнятістю. У Франції в акціях волонтерських організацій приймають участь 19% дорослого населення (з них 60% регулярно), віддаючи волонтерській діяльності більше 20 год. на місяць

У «Світовому рейтингу благодійності» – дослідженні, що проводилося британською благодійною організацією Charities Aid Foundation у 2014 р., Україна посіла 103 місце. Втім, як зазначено у частині методології дослідження, опитування респондентів відбулося протягом одного місяця 2013 р. і, скоріше

за все, це сталося ще до подій на Євромайдані. Тому вказані дані не віддзеркалюють розвиток волонтерства і благодійності в Україні наприкінці 2013 р. та у 2014 р.

Одним із найуспішніших кейсів по розвитку волонтерського руху в Україні є «Ukrainian Volunteer Service»- це громадська організація, яка розвиває волонтерство та волонтерські спільноти заради позитивних змін в Україні.

Минулого року завдяки програмі «Ukrainian Volunteer Service» в Україні з'явилися Агенти Волонтерства — амбасадори добрих справ, які поширюють культуру волонтерства у своїх регіонах.

Цьогоріч відбувається запуск програми «Агенти Волонтерства 2.0». Протягом року в 10 містах розвиватимуться волонтерські спільноти, об'єднуючи людей із різних сфер заради якісних змін у країні.

Структура Програми розвитку спільнот наведена на рис.3.1

Рисунок 3.1 – Структура Програми розвитку спільнот

Для Вінницької області можливість потрапити в 10-ку міст-фіналістів Програми буде можливістю удосконалити розвиток волонтерського руху та волонтерської спільноти.

Чому важливо розвивати волонтерські спільноти? Десятки тисяч українців за останні роки долучилися до змін у країні. Кожен із них зробив

інвестицію: часом, талантом, грошима, професійними знаннями та власними руками.

Когось вони мотивували до дій, у той час як інші не розуміли цінності волонтерства. У прагненні змінити країну на краще активісти стикались із відсутністю підтримки, втомою та вигоранням.

Уявіть, якою була б Україна, якби люди з різних сфер волонтерства не лише знали один одного, а й об'єднували зусилля заради спільних цілей. Обмінювались досвідом та контактами. Підтримували та надихали один одного.

Також одним із шляхів удосконалення волонтерського руху є поліпшення професіоналізму уже діючих волонтерів. Наразі в Україні є кілька організацій, які фокусують свою діяльність на підготовці волонтерів. Звернувшись до цих організацій, ви можете з одного боку пройти навчання як майбутній волонтер, а з іншого - отримати корисні поради стосовно можливих волонтерських ініціатив.

Організація, яка залучає волонтерів, також має бути свідомою і відповідальною у роботі з добровольцями, створювати всі необхідні для них умови, поважати їхні права та людську гідність.

Волонтерство прийнято вважати благородною справою, яку ми робимо для інших. Проте зворотною стороною благородства є прагматизм. Волонтерство – діяльність егоїстична та прагматична у хорошому розумінні. Адже, допомагаючи іншим, ми допомагаємо у першу чергу собі. Яскрава ілюстрація – Майдан, який був побудований на принципах самоорганізації та волонтерства. І це свідчить про якісні зміни світогляду та світовідчуття українського народу.

На жаль, є багато неприємних моментів, пов'язаних зі зловживанням волонтерською працею з боку непорядних роботодавців (рис. 3.2).

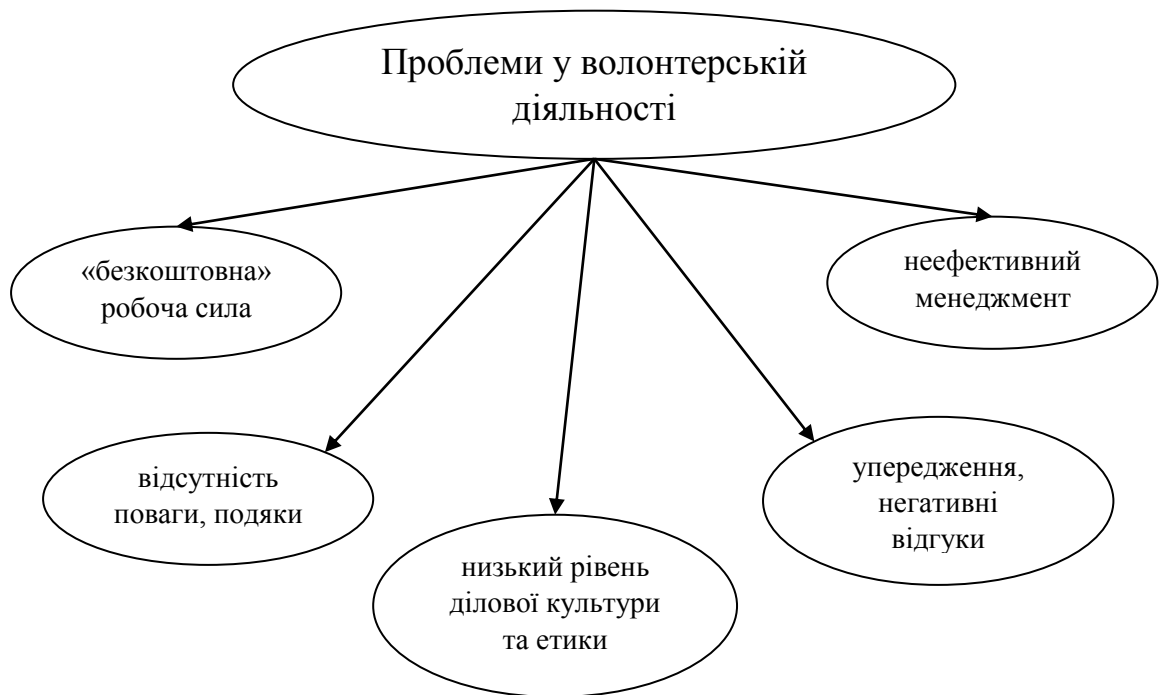

Рисунок 3.2 – Проблеми у волонтерській діяльності

Відомі випадки, коли, зокрема, молоді люди розчарувалися у волонтерстві саме тому, що до них ставилися як до «безкоштовної робочої сили», не поважали їхніх прав, не дякували. Подекуди низький рівень ділової культури та етики стає причиною упереджень та негативних відгуків про волонтерську діяльність.

Проте помилки у роботі з волонтерами обумовлені ще й браком знань і досвіду менеджменту волонтерських програм. Буває так, що організація хоче залучати волонтерську працю, але сама до кінця не розуміє для чого їй волонтери і як з ними працювати. У результаті, припускається багатьох помилок. А робота з волонтерами – це серйозний менеджмент. Для порівняння – у Німеччині існує Академія волонтерства, навчальний заклад, де готують фахівців для роботи з волонтерами. Там менеджер волонтерських програм – це така ж професія, як економіст, соціальний працівник чи журналіст.

Розуміючи важливість ефективного менеджменту волонтерських організацій та наявності стратегічного планування, 9-11 грудня 2019 року Департамент соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної державної

адміністрації спільно з ГО «Студентська Академія Волонтеріату» організували стратегічну сесію «Розвиток волонтерського руху на Вінниччині». Головна мета заходу - це розробка якісної стратегії на 2020-2023 роки, створення спільної волонтерської платформи на Вінниччині та налагодження співпраці з ГО Вінницької області, які також зацікавлені в розвитку волонтерства в регіоні.

Досліджуючи волонтерський рух неможливо оминати тему мотивації волонтерів, яка у кожного своя. Для одних волонтерство – це простір для їх самореалізації. Для інших – це спосіб здобути новий досвід, зав'язати корисні знайомства, зустріти нових друзів. Для третіх – початок професійної кар'єри або можливість вдосконалити професійні навички. Для четвертих – інструмент суспільних перетворень та змін, цей перелік можна варіювати. Існують ще так звані емоційні вигоди від волонтерства – коли людина допомагає іншим, бо хоче зробити цей світ трішки кращим, а сама – стати благороднішою.

З метою покращення мотивації учасників в Україні діє низка конкурсів, які оцінюють старання волонтерів та дякують їм. У цивілізованому світі людям, які приносять користь суспільству, допомагають розв'язувати соціальні проблеми, дякують. Бо всі ми в тій чи іншій мірі залежимо від допомоги одне одного. Конкурс «Волонтер року» є такою подякою та визнанням волонтерської праці широкою громадськістю. Подібні конкурси проводяться регулярно в західноєвропейських країнах і свідчить про зрілість громадянського суспільства. Українці нічим не гірші за інших. І українські волонтери також заслуговують на повагу. Тому праця небайдужих, суспільно активних людей нашої країни також має цінуватися і відзначатися на національному рівні.

Конкурс проводиться у два тури та визначить кращих волонтерів у шести номінаціях: «Соціальний захист населення», «Охорона навколишнього середовища», «Освіта та виховання», «Мистецтво та культура», «Охорона здоров'я та здоровий спосіб життя», «Захист прав людини та представлення інтересів громадян». Усі отримані заявки детально вивчатиме експертна комісія, яка і відбере претендентів до наступного туру. У другому турі кандидати повинні підготувати невеличкі оповіді-презентації про свою

волонтерську діяльність. Усі ці роботи будуть оцінені членами журі, які оберуть трьох переможців у кожній номінації. Найкращі волонтерські історії будуть оприлюднені. А визначити переможців допоможуть відгуки рекомедантів, також матиме значення творчий підхід кандидата до презентації своєї волонтерської історії, його особистісний внесок у розвиток суспільства.

Вінниччина також не стоїть осторонь та має низку цікавих конкурсів для волонтерів. «Жінка Вінниччини» – це конкурс, який проводиться втретє та має на меті відзначення жінок різних галузей, що досягли високих результатів у професійній чи соціальній діяльності та зробили вагомий внесок у розвиток міста та області. Важливою номінацією на конкурсі є «Милосердя Вінниччини», номінувати жінку на проект може колектив, підприємство, громадськість або фізична особа з Вінниччини. В 2019р. номінацію «Милосердя Вінниччини» отримала – Ольга Череватова – засновниця єдиного в Україні приватного кризового центру для постраждалих від сімейного насилля «Дім мама».

5 грудня 2019 року з нагоди Міжнародного дня волонтера відбувся конкурс «Кращий волонтер 2019» та нагородження партнерів, які підтримують розвиток волонтерського руху на Вінниччині. Проект організовується Департаментом соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної державної адміністрації та ГО «Студентська Академія Волонтеріату». Ефективна співпраця Департаменту та волонтерських організацій сприяє покращенню популяризації волонтерського руху в районах Вінницької області.

Слід відзначити, що жоден із методів соціальної роботи не є універсальним. Тому кінцевий результат роботи соціального працівника перебуває у прямій залежності від вдало розробленої методики вирішення проблеми та його вміння використовувати той чи інший метод роботи.

Важливим питанням в темі волонтерства також є обізнаність населення, стосовно діяльності волонтерських організацій та встановлення довіри до них. Для розвитку волонтерства на державному рівні інститути виконавчої влади повинні сприяти створенню інформаційних матеріалів з висвітлення кращих

волонтерських практик у форматі соціальної реклами, журналістських розслідувань, окремих тематичних програм.

В Україні є низка конкурсів соціальної реклами, але їх кількість не така значна, аби глобально впливати на громадськість, яка прийняла пасивну позицію. В 2019 році з'явилась спеціальна номінація «Допомагати може кожен» від Центру розвитку благодійності на Molodiya Festival'19. Яке ж завдання соціальної реклами для участі у фестивалі? Усе просто, команді необхідно прорекламувати просту благодійність, себто регулярне конструктивне добро для інших. Соціальна реклама має показати, що робити регулярне добро – легко, потрібно і результативно. І, звичайно, ролик має надихнути глядача займатися благодійністю у межах своїх можливостей. Ключові повідомлення ролика: благодійність – це просто (хоча, може, і не так просто як скаржитися на поганих політиків/життя/середовище); благодійністю може займатися кожен; благодійність має конкретні наслідки; будь добрим завжди.

Чому ця номінація важлива? Добро потрібно рекламувати, тому що зло в себе інвестує мільйони. Це підтверджують навіть статистичні дані. 30% людей, які в тому чи іншому форматі бачили інформацію про благодійність, рано чи пізно роблять добру дію – це може бути волонтерство, фінансова підтримка, пожертвування одягу або їжі, участь або відвідування благодійних подій, тощо.

Переможець номінації отримує грошову нагороду у вигляді 20 000 та звичайно щиро радість від свого внеску в добру справу.

Вінниччина також потребує схожих конкурсів, саме тому одним із шляхів вдосконалення волонтерського руху в регіоні має стати проект, який буде популяризувати соціальну рекламу про волонтерство чи благодійність.

Отже, можна зробити висновок, що одним із важливих наслідків розбудови громадянського суспільства в Україні, став активний розвиток відносно нового для країни соціального явища – волонтерського руху. Звичайно, професійна кваліфікація волонтерів сьогодні ще досить низька, проте вони володіють якостями та здібностями, якими не завжди володіє фахівець тієї чи іншої суспільної організації.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, можна зробити висновок, що волонтерська діяльність в Україні, хоча і не стала масовою, проте є такою, що дозволяє говорити про неї як про суспільне явище та важливу складову діяльності недержавних соціальних служб, і молодь активно долучається до нього.

На підставі вищевикладеного пропонуємо такі перспективні шляхи удосконалення організації волонтерської діяльності:

1. Проведення кампаній, щодо популяризації волонтерського руху, до яких варто залучати діючих волонтерів та студентське самоврядування. Збільшення частки хлопців-волонтерів; можливість популяризації серед молоді тієї сфери волонтерства, яка відповідає колу їх інтересів та зацікавлень.

2. Організація тренінгової діяльності, оскільки часто волонтерський рух організовується ентузіастами, котрі не завжди спроможні ефективно координувати волонтерів та впроваджувати якісний менеджмент в організації.

3. Встановлення системи обміну інформацією. На жаль, в Україні населенню досі маловідомо, хто такий волонтер. Тому телебачення, радіо, друковані видання та електронні засоби інформації можуть висвітлювати досягнення волонтера та розповідати про успішні кейси, а також велику увагу варто приділити соціальній рекламі.

4. Важливо впровадити налагоджену систему обліку волонтерів та розробити єдину форму звітності на основі кількісних показників та якісних характеристик діяльності.

5. Підвищення рівня мотивації волонтерів, щодо необхідності та важливості мети, завдань, цілей тієї діяльності, якою вони займаються. Ефективність роботи волонтерів залежить від рівня їх мотивації, саме тому організації повинні приділяти вагому увагу заохоченням волонтерів та висвітленням їх досягнень.

6. Налагодження системи міжнародних обмінів волонтерів світу, задля удосконалення провадження волонтерської діяльності, розвиток міжнародного спілкування між молоддю з різних країн та популяризація волонтерського руху у світі.

7. Прийняття Паспорта волонтера-документу, дія якого розповсюджується на волонтерів волонтерських організацій та визначає основні принципи волонтерської діяльності, підстави для набуття статусу волонтера, а також демонструє увесь досвід волонтерської діяльності.

Отже, можна зробити висновок, що волонтерська діяльність становить важливу сферу в житті кожного суспільства. В цілому, на нашу думку, суспільство повинне прагнути розвитку волонтерства, який би збільшив залучення всієї спільноти в процесі визначення та розгляду існуючих проблем, а також заохотив молодь до лідерства та небайдужості в своїй громаді, державі та світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua>
2. Аналіз закону «Про волонтерську діяльність». URL: <http://civil-rada>
3. База перевірених організацій та волонтерів. URL: <http://4army.com.ua/>
4. Волонтерство - традиції та інновації. М.: ЦСПГІ, 2016. С. 43.
5. Волонтерство в Україні: цифри та долі. URL: <http://www.pic.com.ua>
6. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики. Аналіт. доп. К.: НІСД, 2015. 36 с. URL: <http://www.niss.gov.ua>
7. Звіт дослідження «Волонтерський рух в Україні». URL: <http://www.gfk.com/ua/news-and-events/news/pages/report.aspx> 17.
8. Історія волонтерського руху в Україні. URL: <http://www.unian.net/>
9. Історія волонтерського руху. Всеукраїнський громадський центр «Волонтер». URL: <http://www.volunteer>.
10. Корнієвський О.А. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики. К.: НІСД, 2015. 36 с. URL: <http://niss.gov.ua/>
11. Назарук В. Волонтерський рух в Україні: від історії до реалій. URL: <http://region.library>.
12. Махначова Н.М., Семенюк І.Ю., Януш М.П. Волонтерський рух як форма самоорганізації начелення у вирішенні нагальних проблем громади. Theoretical and Metodological Approaches to the Formation of a Modern System of System of Enterprises, Organizations and Institutions' Development: Collective Scientific Monograph (1st edition). Dallas, USA: Primedia eLaunch LLC, 2019. P. 119-130.
13. Обласна цільова соціальна програма «Молодь Вінниччини» на 2016-2018 роки. URL: <https://vinrada.gov>
14. Офіційний сайт БФ «Крила Фенікса». URL: <http://wings-phoenix>.
15. Офіційний сайт БФ «Таблеточки». URL: <https://tabletochki.org/>
16. Офіційний сайт БФ «Харків з тобою». URL: <https://kharkiv>
17. Офіційний сайт Вінницької ОДА. URL: <http://www.vin.gov.ua/>
18. Офіційний сайт ГО «Армія СОС». URL: <https://armysos.com.ua/>

- 19.Офіційний сайт проекту «Кращі молодіжні практики 2018». URL: <http://youth-worker.>
- 20.Офіційний сайт проекту «Місто професій». URL: <https://mistoprofesij>
- 21.Офіційний сайт реєстрації Студентської Академії Волонтеріату. URL: <https://youcontrol.com.ua/>
- 22.Офіційний сайт СРВ. URL: <http://vinsc.com.ua/>
- 23.Офіційний сайт Українського волонтерського сервісу. URL: <https://volunteer.country/cc>
- 24.Офіційний сайт УКУ[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ucu.edu.ua/>
25. Офіційний сайт фестивалю. URL: <http://www.molodiya.com.ua>
- 26.Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI // Відомості Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.>
- 27.Про волонтерську діяльність в Україні. URL: <https://www.facebook.com/photo>
- 28.Соціологічне дослідження проведене Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва спільно з КМІС. URL : <http://dif.org.ua/ua/>
- 29.Тука Г. Воїни добра. URL: <http://life.pravda.>
30. Україна у Світовому рейтингу благодійності. URL: <https://socpartnerstvo.org/ua/news/pressreleases/1596-ukraina-podnyalas-na/>
31. Шамрай В. О. Сучасний стан офіційного визнання волонтерської діяльності в Україні. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2015. № 4. С. 139-145.
32. Януш М.П. Теоретичні засади розвитку волонтерського руху як форми самоорганізації населення. Менеджмент ХХІ століття: сучасні моделі, стратегії, технології. Вінниця: Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2019. Ч. 1. С. 739-747.

Додатки